

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Hodnotenie programu Horizont 2020 v polovici obdobia

(prieskumné stanovisko)

(2017/C 034/10)

Spravodajca: **Ulrich SAMM**

Žiadosť	Slovenské predsedníctvo Rady EÚ, 14. 3. 2016
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie prieskumné stanovisko
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Dátum schválenia v sekcii	4. 10. 2016
Dátum schválenia v pléne	20. 10. 2016
Plenárne zasadnutie č.	520
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržali sa)	180/0/3

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV víta program Horizont 2020 ako silný a úspešný program, ktorý v sebe spája excelentnosť, spoločnú výskumnú infraštruktúru, cezhraničnú spoluprácu, ako aj synergie medzi akademickou obcou, priemyslom, MSP a výskumnými organizáciami.

1.2. Program Horizont 2020 je kľúčový politický nástroj na vykonávanie stratégie Európa 2020 s cieľom „prispievať k trvalo udržateľnému hospodárskemu rastu a konkurencieschopnosti Európy posilňovaním inovačnej kapacity členských štátov a Únie s cieľom reagovať na hlavné výzvy, ktorým čelí európska spoločnosť.“

1.3. EHSV, rovnako ako Výbor Európskeho parlamentu pre výskum (ITRE), žiada, aby sa 2,2 miliardy EUR, ktoré boli presunuté do Európskeho fondu pre strategické investície (EFSE), vrátili späť do programu EÚ pre výskum a inovácie Horizont 2020.

1.4. EHSV víta skutočnosť, že inovácia má v programe Horizont 2020 väčšiu váhu. Inovácie sú kľúčom k hospodárskemu rastu. Novozavedený nástroj pre MSP je pozitívnym príkladom procesu efektívnej realizácie, výberu a monitorovania.

1.5. Financovanie základného výskumu je mimoriadne úspešné. Najmä ERC grants sa tešia veľkej vážnosti: sú vnímané ako vysoké ocenenie pre jednotlivých výskumných pracovníkov a slúžia ako celoeurópska referenčná hodnota.

1.6. EHSV je znepokojený tým, že sa výrazne znížili finančné prostriedky na výskum v oblasti Societal Challenges. Mnoho úspešných príkladov celoeurópskej výskumnej spolupráce zo 6. a 7. RP skončilo programom Horizont 2020. Spoločný výskum by mal opäť zohrávať úlohu ako nenahraditeľný prvok reťazca výskumu a inovácií.

1.7. EHSV žiada dôkladné preskúmanie, aby sa našiel rozumný pomer medzi tromi piliermi financovania: Excellent Science, Industrial Leadership a Societal Challenges. Toto hodnotenie by malo zohľadniť ich rozdiely, pokiaľ ide o vplyv, dĺžku trvania, pákový efekt, a najmä ich špecifický prínos pre EÚ.

1.8. Európska únia musí poskytovať vyváženú podporu celému výskumnému a inovačnému reťazcu, od základného až po produktovo zameraný výskum.

1.9. EHSV zdôrazňuje, že spoločenské a humanitné vedy zohrávajú kľúčovú úlohu pri analýze a predvídaní spoločenských vývojev spôsobených zmenami v pracovných a životných podmienkach, ktoré vyplývajú z demografických zmien, globalizácie, klimatických zmien, nových technológií, digitalizácie a vzdelávania pre nové vysoko kvalitné pracovné miesta.

1.10. EHSV s veľkým záujmom sleduje fungovanie Európskeho inovačného a technologického inštitútu (EIT) a odporúčania, ktoré vydal Dvor audítorov. Očakávame, že priebežné hodnotenie povedie v EIT k výraznému celkovému zlepšeniu.

1.11. Novovytvorená Európska rada pre inovácie (EIC), ktorá by sa mala priamo obracať na podnikateľov/inovátorov, by sa mohla v súlade s návrhom Komisie stať zastrešujúcim prvkom, ktorý bude sústreďovať nástroje financovania týkajúce sa inovácií a tým ponúkne účinný spôsob, ako preklenúť inovačnú priepasť.

1.12. EHSV dôrazne odporúča, aby sa pri zavádzaní nových nástrojov financovania dôkladne prehodnotili ostatné nástroje, s cieľom znížiť ich počet a čo najviac ich harmonizovať.

1.13. EHSV by rád zdôraznil, že ustanovenia týkajúce sa financovania a dostupnosti mobility, spolu s podporou pre výskumných pracovníkov, pokiaľ ide o cezhraničnú infraštruktúru, je hlavným prínosom európskeho výskumného priestoru, ktorý by mal byť účinnejšie podporovaný.

1.14. EHSV je čoraz viac znepokojený veľkými rozdielmi medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o vnútroštátne financovanie výskumu a inovácií. To vedie v konečnom dôsledku aj k veľkým rozdielom v úspešnosti, pokiaľ ide o získavanie financovania z EÚ.

1.15. EHSV odporúča prehodnotiť všetky nástroje, aby sa zaviedli zlepšenia, ktoré môžu pomôcť prekonať tieto rozdiely. Práve tu bude dôležitú úlohu zohrávať spoločný výskum, ktorý združí viacero členských štátov, ako aj nové opatrenia v oblasti Spreading Excellence a Widening Participation.

1.16. EHSV požaduje posilniť vnútroštátne financovanie výskumu a inovácií a rád by členským štátom zdôraznil skutočnosť, že financovanie výskumu a inovácií zo zdrojov EÚ nemôže nahradiť úsilie na vnútroštátnej úrovni.

1.17. EHSV preto tiež podporuje závery Rady z 27. mája 2016, v ktorých sa zdôrazňuje, že v rámci programu Horizont 2020 je potrebné dbať na to, aby sa financovanie prostredníctvom pôžičiek ďalej nerozširovalo na úkor financovania výskumu a inovácií založeného na grantoch.

1.18. Bude potrebné dosiahnuť primeranú mieru úspešnosti, aby sa neplytvalo prostriedkami a zabránilo vzniku frustrácie medzi účastníkmi z priemyslu a akademickej obce. Existuje celá škála návrhov na protiopatrenia a Komisia by ich mala začať okamžite uplatňovať na zostávajúce obdobie programu Horizont 2020.

1.19. Jednou z hlavných otázok aj naďalej zostáva potreba zjednodušiť postupy v rámci programu Horizont 2020. Uznávame, že Komisia bola úspešná pri zjednodušovaní podávania žiadostí, avšak vykonávacie štádium projektu môže teraz naopak zahŕňať dodatočnú záťaž. EHSV odporúča, aby Komisia do najväčšej možnej miery akceptovala zásadu, že hlavným kritériom je súlad s vnútroštátnymi pravidlami, pokiaľ spĺňajú dohodnuté normy.

1.20. Počas priebežného hodnotenia by sa mala vykonať analýza toho, ako program Horizont 2020 kvalitatívne prispieva k svojim cieľom podporovať excelentnú vedu, riešiť naliehavé spoločenské výzvy a podporovať vedúce postavenie priemyslu pre väčší hospodársky a inkluzívny rast, ktorý vytvára skutočné pracovné miesta v Európe, namiesto aby sa nadmerne zameriaval na kvantitatívne opatrenia, ako je počítanie publikácií, patentov a návratnosť investícií, ako to bolo pri hodnotení 7. RP. Odporúča tiež vytvoriť kompatibilné ukazovatele pre investície do výskumu aj inovácií v rámci štrukturálnych fondov a EFSI.

2. Úvod

2.1. Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) bol spustený v roku 2014 s cieľom posilniť vedeckú excelentnosť, čeliť hlavným výzvam, s ktorými sa stretáva spoločnosť v Európe, a podporovať hospodársky rast. Nadväzoval na siedmy rámcový program pre výskum a technologický rozvoj (2007 – 2013). Štruktúra programu Horizont 2020 sa výrazne líši od siedmeho rámcového programu pre výskum a technologický rozvoj (7RP), keďže program teraz zahŕňa aj Európsky technologický inštitút (EIT) a časti bývalého rámcového programu pre konkurencieschopnosť a inovácie (CIP). Ako možno vidieť z tejto novej štruktúry a názvu, inovácie zohrávajú v programe Horizont 2020 oveľa významnejšiu úlohu, než u jeho predchodcu.

2.2. EHSV poskytol podrobnú analýzu návrhu nariadenia o programe Horizont 2020 vo svojom stanovisku z marca 2012 ⁽¹⁾.

2.3. EHSV víta program Horizont 2020, ako silný a úspešný program, ktorý v sebe spája excelentnosť, výskumnú infraštruktúru a predovšetkým výskumných pracovníkov z rôznych členských štátov EÚ, pridružených krajín a z celého sveta, a ktorý prináša významné výsledky, ako aj synergie medzi akademickou obcou, priemyslom, MSP a výskumnými organizáciami. Ide o najväčší program pre výskum a inovácie financovaný z verejných zdrojov a jasný signál, že EÚ investuje do svojej budúcnosti.

2.4. Nasledujúce tri hlavné piliere programu Horizont 2020 pokrývajú viac ako 90 % rozpočtu na program Horizont 2020:

1. „Excellent Science“, kam patrí Európska rada pre výskum (ERC), vznikajúce technológie a technológie budúcnosti (FET), mobilita výskumných pracovníkov (MSCA) a európska výskumná infraštruktúra (24,4 miliardy EUR).
2. „Industrial Leadership“, ktorý sa v šiestich podprogramoch zameriava na konkurencieschopnosť európskeho priemyslu s osobitným dôrazom na financovanie MSP (17 miliárd EUR).
3. „Societal Challenges“ so siedmimi podprogramami (29,7 miliárd EUR).

2.5. Rada a Európsky parlament sa dohodli na tomto programe s celkovým finančným rozpočtom viac ako 70 miliárd EUR (takmer 80 miliárd EUR v súčasných cenách) na 7 rokov. Rozpočet na program bol v roku 2015 znížený o 2,2 miliardy EUR, aby sa tieto prostriedky využili v rámci EFSI.

2.6. Program Horizont 2020 má v stratégii EÚ mnohorakú úlohu. Je to finančný nástroj, ktorý zavádza Úniu inovácií, hlavnú iniciatívu stratégie Európa 2020 zameranú na zabezpečenie konkurencieschopnosti Európy vo svete. Jej korene však sú v Lisabonskej zmluve, najmä v článku 179 a ďalej, kde sa stanovuje cieľ dosiahnuť európsky výskumný priestor a podľa ktorého Európska únia „plní programy rozvoja výskumu, technologického rozvoja a demonstračných programov podporou spolupráce s podnikmi, výskumnými strediskami, univerzitami a medzi nimi navzájom“.

2.7. Program Horizont 2020 bol zriadený v čase vážnych hospodárskych výziev a nezamestnanosti mladých v Európe, a v dôsledku toho kladie oveľa väčší dôraz na inovácie než predošlé výskumné programy EÚ. Pod pojmom „inovácie“ sa vo všeobecnosti v tomto kontexte rozumie komerčné zavádzanie nových alebo výrazne vylepšených tovarov a služieb.

2.8. V tejto súvislosti priniesol program Horizont 2020 so svojím zameraním na hospodársky rast aj nový nástroj pre MSP, ktorý je špecificky určený na to, aby pomohol jednotlivým MSP zvýšiť svoju inovatívnosť. Zámerom je, aby 20 % financovania v pilieri 2 a 3 absorbovali MSP a kladie väčší dôraz na finančné nástroje.

3. Od výskumu k inovácii

3.1. EHSV uznáva, že program Horizont 2020 je úspešný a víta presun jeho zamerania na viac inovácií pre rastúce hospodárstvo, rád by však zdôraznil niekoľko rizík v súvislosti s výskumným a inovačným reťazcom, ktoré by podľa neho mohli ohroziť jeho úspech.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 111.

3.2. Európska únia sa musí zamerať na celý výskumný a inovačný reťazec, od základného až po produktovo zameraný výskum. Len dobre vyvážená podpora celého reťazca zabezpečí, že vytváranie know-how vyústi do uplatnenia tohto know-how a následne prinesie spoločenský a hospodársky prospech. EHSV žiada dôkladné zhodnotenie, aby sa našiel rozumný pomer medzi tromi piliermi financovania: Excellent Science, Industrial Leadership a Societal Challenges, pričom sa zohľadnia ich rozdiely, pokiaľ ide o vplyv, dĺžku trvania, pákový efekt, a najmä ich špecifický prínos pre EÚ.

3.3. Základný výskum v Európe je mimoriadne úspešný. Financovanie zdola nahor prostredníctvom FET, MSCA a ERC by sa malo rozhodne zachovať na vysokej úrovni. Najmä ERC grants sa tešia veľkej vážnosti: sú vnímané ako vysoké ocenenie pre jednotlivých výskumných pracovníkov a slúžia ako celoeurópska referenčná hodnota.

3.4. Treba tiež podotknúť, že moderný výskum prebieha do veľkej miery v spolupráci. Preto bez ohľadu na význam podporovania jednotlivých výskumných pracovníkov vyjadrujeme poľutovanie nad skutočnosťou, že financovanie spoločného základného výskumu bolo v programe Horizont 2020 výrazne znížené.

3.5. Základný výskum, pri ktorom dlho trvá, kým sa dosiahne inovácia, a ktorý je motivovaný najmä spoločenskými výzvami, z veľkej časti nie je krytý ERC. Tento druh spoločného výskumu bol v predošlých rámcových programoch veľmi úspešný, v programe Horizont 2020 však stratil veľkú časť svojho významu. Pilier Societal Challenges bol znížený o 3,5 %, aby sa financoval EFSI a spoločný výskum v nižších úrovniach technologickej pripravenosti (1 – 5) stratil časť prostriedkov v prospech vyšších úrovní technologickej pripravenosti. To spôsobilo, že mnohé univerzity a výskumné organizácie sa stiahli z výskumu o spoločenských výzvach, čo malo za následok, že interakcia medzi priemyslom a akademickou obcou sa znížila a nie posilnila. EHSV naliehavo vyzýva Komisiu, aby sa zaoberala týmto vývojom, ktorý vyvoláva obavy. Je naliehavo potrebné obnoviť financovanie piliera Societal Challenges a výraznejšie začleniť výskum v úrovniach technologickej pripravenosti 1 – 5 do piliera Societal Challenges programu Horizont 2020, aby tak pokrýval celý výskumný a inovačný cyklus. V tejto súvislosti je aj naďalej veľmi dôležité, aby Komisia udržiavala kontakty so zainteresovanými stranami, keď bude rozhodovať o podrobnostiach toho, ako bude pilier Societal Challenges vyzeráť na úrovni pracovných programov.

3.6. EHSV víta skutočnosť, že inovácia má v programe Horizont 2020 väčšiu váhu. Inovácie sú kľúčom k hospodárskemu rastu. Novozavedený nástroj pre MSP je pozitívnym príkladom procesu efektívnej realizácie, výberu a monitorovania. Úspech tohto nástroja je možné vidieť na tom, že pôvodný cieľ podielu rozpočtu vo výške 20 % pre MSP už bol prekročený. Súčasťou hodnotenia by mala byť analýza vplyvu a účinnosti tohto nástroja vo vzťahu k rôznym typom MSP a dôvodmi, prečo sa uchádzajú ako jednotlivý podnik (čo je prípad väčšiny z nich), alebo ako konzorcium (vnútroštátne alebo európske). Treba dôkladne preskúmať aj to, do akej miery zodpovedá zníženie vnútroštátneho financovania žiadostiam o financovanie na úrovni EÚ. Je mimoriadne dôležité, aby financovanie MSP zostalo pre MSP dostupné aj na regionálnej a miestnej úrovni a aby sa financovanie zo zdrojov EÚ nevyužívalo ako zdôvodnenie znížovania tohto hlavného zdroja podpory na miestnej úrovni.

3.7. Pre úspech programu Horizont 2020 je kľúčové zapojenie priemyslu. Je zjavné, že celkový objem financovania z programu Horizont 2020 pre priemysel je výrazne nižší v porovnaní s výdavkami priemyslu na výskum a investície. Za hlavný prínos pre partnerov z oblasti priemyslu sa dá považovať vytváranie vzťahov, nové prepojenia s univerzitami, výskumnými organizáciami a inými zainteresovanými stranami, napríklad mestami. Projekty EÚ zohrávajú dôležitú úlohu pri poskytovaní kritickej masy pre vývoj nových noriem a pri zásobovaní priemyslu novými odbornými poznatkami, poskytovaní nových zákazníkov a trhov, ako aj nových talentov. Tento priaznivý účinok pre konkurencieschopnosť Európy by sa mal ďalej podporovať. Treba konštatovať, že ukazovatele úspechu, akými sú počet nových pracovných miest, sa ešte nedajú na program Horizont 2020 uplatňovať vzhľadom na čas potrebný na inovácie a tvorbu pracovných miest.

3.8. EHSV s veľkým záujmom sleduje fungovanie Európskeho inovačného a technologického inštitútu (EIT). Európa potrebuje silnú interakciu medzi priemyslom, výskumom a vzdelávaním, a práve to je hlavným cieľom EIT. Podľa osobitnej správy Dvora audítorov (apríl 2016) však EIT čelí viacerým zásadným výzvam. Hoci niektoré z nich boli nedávno vyriešené, očakávame, že priebežné hodnotenie povedie v EIT k výraznému celkovému zlepšeniu.

3.9. Komisia začala diskusiu o rozsahu pôsobnosti a zriadení Európskej rady pre inováciu (EIC). EIC by sa mala priamo obracať na podnikateľov/inovátorov. EIC by mohla byť rýchlejšim mechanizmom na dokončenie posledných krokov a odstránenie inovačnej priepasti. EIC by mohla byť zastrešujúcim prvkom, ktorý by sústreďoval nástroje financovania týkajúce sa inovácií. To si samozrejme vyžaduje zosúladenie a harmonizáciu so všetkými ostatnými nástrojmi financovania. EHSV víta túto iniciatívu a je pripravený prispieť do diskusie hneď, ako budú k dispozícii konkrétne návrhy.

3.10. Jednou z hlavných výziev pre program Horizont 2020 na nadchádzajúce roky je naplno rozvinúť svoj potenciál v oblasti podpory sociálnej inovácie, čo má rozhodujúci význam pre dosiahnutie cieľov stratégie Európa 2020. EHSV pripomína, že podniky sociálneho hospodárstva musia v tejto súvislosti vzhľadom na svoju povahu zohrávať významnú úlohu a naliehavo žiada Európsku komisiu a členské štáty, aby zabezpečili, že tieto podniky budú mať rovnaké podmienky prístupu k financovaniu z programu Horizont 2020 ako ostatní aktéri.

3.11. EHSV tiež zdôrazňuje, že spoločenské a humanitné vedy sú pre Európu veľmi dôležité. Naša spoločnosť sa v dôsledku starnutia obyvateľstva a demografických zmien nevyhnutne zmení, a v dôsledku toho vznikajú nové priority výskumu⁽²⁾. Naša spoločnosť sa na ceste k udržateľným podmienkam od základu zmení. Zmeny v hraničných podmienkach v dôsledku fenoménov, akými sú globalizácia, klimatické zmeny, prístup k energii a vznikajúce technológie, ktorých hlavnou hnacou silou je digitalizácia, ešte urýchlia spoločenské zmeny. Zlepšovanie nášho vzdelávacieho systému bude kľúčom k zabezpečeniu toho, aby sme boli pripravení na budúcnosť, a to so správnymi zručnosťami pre budúce pracovné miesta vysokej kvality. Posúdenie vplyvu všetkých týchto vývojov na našu spoločnosť, vrátane akýchkoľvek problémov, ktoré môžu zmeny v pracovných a životných podmienkach vyvolať, by malo mať vysokú prioritu, a práve tu musia spoločenské vedy zohrávať dôležitú úlohu.

4. Európsky výskumný priestor a prínos programu Horizont 2020 pre EÚ

4.1. Jedným z hlavných cieľov „rámcového programu pre výskum a inovácie“ (Horizont 2020) je dokončenie európskeho výskumného priestoru (ERA). Program Horizont 2020 je chápaný aj ako kľúčový nástroj na uplatňovanie stratégie Európa 2020 a iniciatívy Únia inovácií. Najdôležitejšími prvkami ERA sú spoločná európska politika v oblasti výskumných infraštruktúr, spoločné výskumné projekty, cezhraničná mobilita výskumných pracovníkov a koordinácia hlavných výskumných programov za zložitej hraničnej podmienky, že programy EÚ sa musia realizovať v prostredí, kde väčšinu verejného financovania výskumu a inovácií spravujú členské štáty.

4.2. Európske strategické fórum o výskumných infraštruktúrach (ESFRI) doteraz slúžilo ako užitočný koordinačný nástroj na identifikáciu nových výskumných infraštruktúr paneurópskeho záujmu. Hoci zriaďovanie rozsiahlych výskumných zariadení závisí najmä od vnútroštátneho financovania, európska úroveň je dôležitá na podporu konzorcií a poskytovanie prístupu k infraštruktúre pre výskumných pracovníkov z celej Európy. EHSV chápe obavy výskumných komunit týkajúce sa nedostatočnosti tejto podpory a vyzýva Komisiu, aby ju výrazne posilnila a tým zaručila prístup európskych výskumných pracovníkov k národných a európskym zariadeniam, ktoré sú hlavným prínosom ERA.

4.3. Vo všeobecnosti má mobilita v ERA mimoriadny význam. Preto naliehavo žiadame, aby sa programy ako Marie Skłodowska Curie Actions zachovali na vysokej úrovni.

4.4. Víťame iniciatívu Open to World za predpokladu, že vedecká kvalita zostane hlavnou hnacou silou pre túto činnosť. Mali by sa dôkladne preskúmať prvé náznaky, že zníženie účasti tretích krajín ovplyvňuje aj priemyselné hospodárstva (napr. USA), aby sa zistili príčiny tohto znepokojivého vývoja.

4.5. EHSV by rád zdôraznil, že spoločný výskum s minimálne tromi partnermi z rôznych členských štátov musí tvoriť aj naďalej hlavnú os financovania európskeho výskumu. Umožniť rôznym aktérom v oblasti inovácií a výskumu, aby spojili svoje sily pri hľadaní riešenia výziev, ktoré nedokáže vyriešiť jedna krajina sama, a vytvárať synergie v rámci výskumného prostredia EÚ, sa musí na úrovni EÚ a predstavuje to aj podstatný prínos pre EÚ.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 13.

4.6. EHSV je čoraz viac znepokojený veľkými rozdielmi medzi členskými štátmi, pokiaľ ide o vnútroštátne financovanie výskumu a inovácií. Tie vedú v konečnom dôsledku aj k veľkým rozdielom v úspešnosti, pokiaľ ide o získavanie financovania z EÚ. S veľkými obavami pozorujeme, že tieto rozdiely sa ešte zväčšujú. Najmä členské štáty EÚ-13 boli len málo úspešné pri získavaní financovania z programu Horizont 2020. Rozdiely vo vnútroštátnom financovaní výskumu a inovácií sú obrovské, a nie je to len dôsledok rozdielov v HDP v rámci EÚ. Silnejšie členské štáty navyše vynakladajú v pomernom vyjadrení na výskum a inovácie oveľa viac prostriedkov než ich slabší partneri.

4.7. Môžeme jasne konštatovať, že nedosiahnutie cieľa investícií vo výške 3 % HDP do výskumu a inovácií (Lisabon 2007) je v zásade dôsledkom nedostatočného vnútroštátneho financovania výskumu a vývoja. Program Horizont 2020 predstavuje v tejto súvislosti len malý podiel. EHSV žiada, aby sa posilnilo vnútroštátne financovanie výskumu a rád by členským štátom zdôraznil skutočnosť, že financovanie výskumu zo zdrojov EÚ nemôže nahradiť úsilie na vnútroštátnej úrovni. Je tiež nevyhnutné pôsobiť proti úniku mozgov v niektorých členských štátoch.

4.8. Mala by sa vykonať analýza narastajúcich rozdielov medzi členskými štátmi, aby sa zistili príčiny. EHSV víta nové opatrenia „Spreading Excellence and Widening Participation“, ktoré môžu pomôcť znížiť tieto rozdiely. Medzi ďalšie opatrenia, ktoré by sa mohli zväziť, patrí poskytovanie poradenstva pre uchádzačov, pokiaľ ide o podporné infraštruktúry, či doplnenie kritéria, ktoré by medzi rovnako dobrými projektmi zaručovalo prioritu projektu, v ktorom sú zapojené aj krajiny EÚ-13, ak konkurujúci uchádzači spĺňajú rovnaké kritériá excelentnosti. Odporúčali by sme najmä posilniť už existujúci nástroj financovania – spoločný výskum, ktorý vytvára mosty medzi jednotlivými výskumnými obcami, a tým pomáha odstrániť rozdiely.

4.9. EHSV podporuje činnosti v rámci Open Science ⁽³⁾. Vo využívaní Open Access na zverejňovanie sa dosiahol pokrok, stále však existujú závažné problémy s niektorými vydavateľmi, čo je prekážka, ktorá by sa dala odstrániť koordinovaným úsilím EÚ. Rozvoj Open Data treba uvítať, vyžaduje si však ešte proces zdola nahor v jednotlivých výskumných komunitách, aby sa stanovili detaily jeho uplatňovania.

4.10. Európsky cloud pre vedu by podľa návrhu Komisie európskym výskumným pracovníkom ponúkol virtuálne prostredie na ukladanie, výmenu a opakované používanie údajov naprieč jednotlivými vednými disciplínami a hranicami. EHSV podporuje túto iniciatívu ⁽⁴⁾ a domnieva sa, že by mohla byť dôležitým prvkom Open Data. Zároveň naliehavo žiadame Komisiu, aby starostlivo zohľadnila cezhraničné systémy cloudu v konkrétnych vedeckých obciach, ktoré už existujú a dobre fungujú, ako aj národné činnosti zamerané na dosiahnutie rovnakého cieľa.

5. Smerom k účinným procesom

5.1. EHSV víta snahy Európskej komisie ešte viac „zjednodušiť“ program Horizont 2020. Menšia byrokracia, jednoduchšie pravidlá a väčšia právna istota priláka najmä malých aktérov.

5.2. Novozavedený nástroj pre MSP je pozitívnym príkladom procesu efektívnej realizácie, výberu a monitorovania. Podniky zaujali veľmi pozitívny názor na prvky ako napríklad krátka lehota na schválenie žiadostí o grant/pôžičku či financovanie myšlienok zdola nahor. Tieto prvky by sa mali použiť ako osvedčené postupy aj pri ďalších nástrojoch programu Horizont 2020.

5.3. Pri zjednodušovaní pravidiel a nástrojov sa dosiahol mnoho významných pokrokov, ako napríklad podstatne vylepšený účastnícky portál, avšak ešte stále je potrebné vyriešiť množstvo dôležitých otázok, ktoré vážne narúšajú atraktivnosť tohto programu. Napríklad interné fakturovanie, ktoré používa veľká časť priemyslu aj akademických organizácií, je takmer nemožné, a prísnejšie pravidlá týkajúce sa „plnej kapacity“ využívaných zariadení ešte pridali ďalšie komplikácie. Neochota Komisie uhradiť jednotlivé skutočné mzdové náklady namiesto hodnôt z posledného uzavretého finančného roka sa čiastočne vyriešila, ale aj tak predstavuje nadmernú administratívnu záťaž. Nariadenia k programu Horizont 2020 si ešte stále často vyžadujú paralelné vedenie účtovníctva. Rozsiahle administratívne znalosti, ktoré účastníci ešte stále potrebujú na to, aby pokryli všetky tieto aspekty programu Horizont 2020, stále nesmierne komplikujú účasť najmä MSP, ale odrádzajú tiež medzinárodných partnerov.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 76, 14.3.2013, s. 48.

⁽⁴⁾ Stanovisko na tému *Európska iniciatíva v oblasti cloud computingu – budovanie konkurencieschopnej dátovej a znalostnej ekonomiky v Európe* (TEN/592) (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 86).

5.4. EHSV preto nabáda Komisiu, aby ďalej zjednodušovala program Horizont 2020 a rešpektovala pravidlá účasti na programe Horizont 2020, v ktorých sa stanovuje „širšie akceptovanie bežných postupov nákladového účtovníctva príjemcov“. Odporúča tiež, aby sa pri úvahách o budúcich rámcových programoch vyvinulo úsilie o dosiahnutie ďalšieho pokroku v tejto oblasti, akceptovali bežné účtovné postupy vždy, keď je to možné, a to počnúc zásadou, že hlavným kritériom je súlad s vnútroštátnymi pravidlami, pokiaľ splňajú dohodnuté normy. Tieto normy možno vyvíjať a testovať v spolupráci s Európskym dvorom audítorov.

5.5. So zreteľom na nasledujúci rámcový program EHSV tiež dôrazne nabáda, aby sa upustilo od vytvárania ďalších nástrojov, a žiada Komisiu, aby namiesto toho aktívne znižovala počet nástrojov a využila hodnotenie spoločnej technologickkej iniciatívy (STI) na to, aby ich obmedzila len na tie najúčinnejšie.

5.6. EHSV, rovnako ako Výbor Európskeho parlamentu pre výskum (ITRE), žiada, aby sa 2,2 miliardy EUR, ktoré boli presunuté do EFSI, vrátili späť do programu EÚ pre výskum a inovácie Horizont 2020, aby sa tak odstránil značný negatívny vplyv, ktorý toto zníženie má. EFSI investuje do projektov, ktoré sa nedajú považovať za kompenzáciu za projekty, ktoré sa nedajú uskutočniť v rámci programu Horizont 2020, keďže veľká väčšina projektov v rámci EFSI sa nezaobera aspektom výskumu, ale uplatňovaním existujúcich technológií v praxi. Aj to má samozrejme svoj význam, ale nesmie to obmedzovať zdroje inovatívnych nových technológií pre konkurencieschopnosť Európy, ktoré môže priniesť program Horizont 2020.

5.7. V programe Horizont 2020 sa klasické spolufinancovanie projektov, pri ktorom Komisia prideliuje granty na konkrétne projekty, a tým sa podieľa na celkových nákladoch, čoraz viac stráca a jeho miesto zaujímajú finančné nástroje. Financovanie výskumu prostredníctvom pôžičiek je však pre obe strany, priemysel aj akademickú obec, užitočné len na konci inovačného reťazca, a nie v oblasti prielomových inovácií. Okrem toho tieto nástroje nie sú vhodné pre mnoho dôležitých subjektov, keďže verejné výskumné organizácie v mnohých členských štátoch si nesmú brať pôžičky. EHSV preto naliehavo žiada, aby sa tak program Horizont 2020, ako aj jeho nasledovníci, zamierovali hlavne na spolufinancovanie.

5.8. EHSV preto podporuje závery Rady z 27. mája 2016, v ktorých sa zdôrazňuje, že v rámci programu Horizont 2020 je potrebné dbať na to, aby sa financovanie prostredníctvom pôžičiek ďalej nerozširovalo na úkor financovania výskumu a inovácií založeného na grantoch. Európsky priemysel potrebuje prístup k prielomovým novým technológiám, ktoré sú výsledkom vysoko rizikových projektov, a tie sa nepodarí objaviť prostredníctvom pôžičiek.

5.9. V prvých rokoch zaznamenal program Horizont 2020 mieru úspešnosti, ktorá sa v niektorých prípadoch pohybovala len okolo 3 %. Vo všeobecnosti sa pomer úspešnosti zmenil z 1:5 v 7. RP na 1:8 v programe Horizont 2020. Bude potrebné dosiahnuť primeranú mieru úspešnosti, aby sa neplytvalo prostriedkami a zabránilo vzniku frustrácie medzi najlepšími účastníkmi z priemyslu a akademickej obce. Ak je miera úspešnosti omnoho nižšia, náklady, ktoré vznikajú pri úsilí v rámci projektu, môžu prekročiť poskytnuté financovanie. Existuje celá škála návrhov na protiopatrenia (lepšie definovať vplyv, dvojstupňový proces, profesionálne poradenstvo, využitie osvedčených postupov) a Komisia by ich mala začať okamžite uplatňovať na zostávajúce obdobie programu Horizont 2020.

5.10. Známkou excelentnosti pre excelentné aplikácie, ktoré neboli financované, by mohla byť veľmi dobrá pre MSP, ktoré dúfajú, že získajú financovanie z európskych štrukturálnych a investičných fondov. Ešte stále je však potrebné objasniť otázku, či by v týchto prípadoch mohli pravidlá štátnej pomoci spôsobiť problémy.

5.11. EHSV odporúča, aby sa počas priebežného hodnotenia vykonala analýza toho, ako program Horizont 2020 kvalitatívne prispieva k svojim cieľom podporovať excelentnú vedu, riešiť naliehavé spoločenské výzvy a podporovať vedúce postavenie priemyslu pre väčší hospodársky a inkluzívny rast, ktorý vytvára v Európe pracovné miesta, namiesto aby sa nadmerne zamieroval na kvantitatívne opatrenia, ako je počítanie publikácií, patentov a návratnosť investícií, ako to bolo pri hodnotení 7. RP. Odporúča tiež vytvoriť kompatibilné ukazovatele pre podporu výskumu aj inovácií v rámci štrukturálnych fondov a Európskeho fondu pre strategické investície.

V Bruseli 20. októbra 2016

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS